

1. Obiekt

661

PRAŻALNIA ŁUPKU OGNIOTRWAŁEGO - ZESPÓŁ

2. Czas powstania

1879-1980

3. Miejscowość

NOWA RUDA

11. Piece szybowe (nr 28-32) do prażenia łupku typu V-24 zbudowane wg. wzoru z 1898/99 r., neg. 300/605/3; sytuacja; orientacja

604/5

4. Adres

KWK "Nowa Ruda". Pole "Piast"

nr hipoteczny

5. Przynależność administracyjna

województwo wałbrzyskie

gmina Nowa Ruda

pow. Kłodzki

6. Poprzednie nazwy miejscowości

Neurode (do 1945)

7. Przynależność administracyjna
przed 1 VI 1975

województwo wrocławskie

powiat Nowa Ruda

8. Właściciel i jego adres

Kopalnia Węgla Kamiennego "Nowa Ruda"

Nowa Ruda, ul. Kłodzka 25

tel. 35-01

9. Użytkownik i jego adres

KWK "Nowa Ruda"

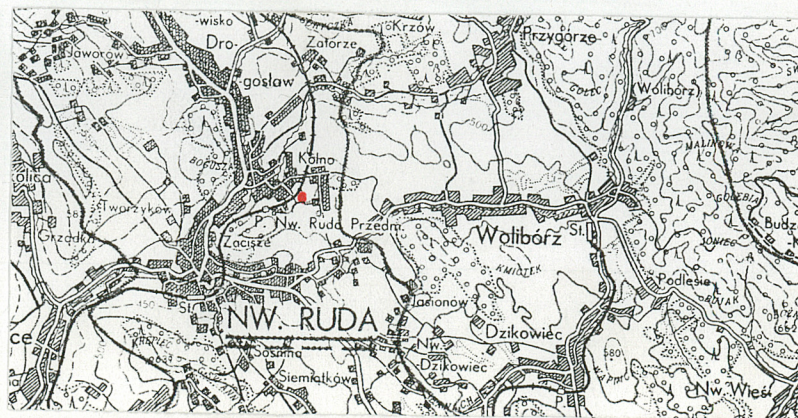
Nowa Ruda, ul. Kłodzka 25

tel. 35-01

10. Rejestr zabytków

Nr

data

12. Autorzy, historia obiektu, określenia stylu

Pierwsze złoża łupku ogniotrwałego (powstał w wyniku intensywnego procesu erozji skał magmowych - gabro, przebiegającego w gorącym i wilgotnym klimacie, gabro stanowi skałę ziarnistą, niejednorodnie złożoną, m.in. z SiO_2 , Al_2O_3 , CaO , MgO oraz alkaliów i ziem alkalicznych. M.in. właśnie w procesie wylugowywania i zastępowania tych ostatnich przez tlenek glinu dokonuje się powolne przechodzenie plagioklasu, składnika gabro, w łupkę ogniotrwałą) odkryto w 1850 r. w Zagłębiu Saary. W 1861 r. prof. dr Bischof stwierdził występowanie łupku ogniotrwałego w pokładzie 2 kopalni węgla kamiennego "Morgen und Abendstern" w Białym Kamieniu (Wałbrzych). Odkryte złożo nazwano "glinką Białego Kamienia". Stanowiło ono wiodącą warstwę pokładu węgla w kopalniach "Morgenstern" i "Abendstern" a jego miąższość nie przekraczała 10-12 cm. Odkrycie prof. Bischofa zdopinguowało do dalszych poszukiwań na terenie Zagłębia Dolnośląskiego. Prowadzone w rejonie Wałbrzyskiego i Nowej Rudy nie przynosiły jednak efektów. Odkryto co prawda łupkę na zwałach kopalń wałbrzyskich oraz w pobliżu Nowej Rudy ale pozostawała do ustalenia kwestia pokładu, z którego pochodził łupek znaleziony nawałachach.

W latach 70-tych do poszukiwań tych włączył się nadsztygar kopalni "Ruben" Völkel. Stwierdził on istnienie związku między występowaniem skał gabro i łupkiem. Wiedzano już, że łupkę występuje jedynie w otoczeniu tych skał. W latach 1877/78 odnalazł on pokład, z którego pochodził łupek znaleziony nawałachach. Łupkę występował w spągu i stropie pokładów węgla kopalni "Ruben" (obecny szyb "Lech" na Polu "Piast" KWK "Nowa Ruda" w Nowej Rudzie).

W 1879 r. kopalnię zaczęto intensywnie rozbudowywać a to w związku z odkryciem łupku i rozpoczęciem jego eksploatacji. W 1880 r. eksploatację łupku rozpoczęto w kopalni "Johann Baptista" w Słupcu (dzisiaj szyb "Jan").

dokończenie patrz: Załącznik Nr 1

13. Opis (sytuacja, materiał i konstrukcja, rzut, bryła, elewacje, wnętrza, wyposażenie, instalacje)

W latach 1879-1980, w okresie eksploatacji i przeróbki łupku surowego, stosowano w N.R. szereg sposobów jego wzbogacania:

1. Wzbogacanie w warunkach dolowych poprzez:
 - odsiewanie łupku klasy 0-10 mm,
 - wysortowanie skał nieogniotrwałych.
2. Wzbogacanie łupku surowego w warunkach powierzchniowych (w sortowni łupku surowego) poprzez:
 - eliminowanie dalszego zanieczyszczenia skałą płonną,
 - klasyfikację łupku na klasy:
 - 120 mm nadawaną na piec szybowy z rozdrobnieniem do frakcji 30-120 mm
 - ziarnową 10-30 mm nadawaną na piec "Buhla" (od 1926 r.) i piec obrotowy (od 1930 r.)
 - 0-10 mm jako odpadu na zwały skały użytecznej.

W l. 1881-1929 przeróbka ogniotrwałego łupku odbywała się w I-stopniowym procesie technologicznym wypalania łupku klasy 30-120 mm. Jako generalną zasadę stosowano w kolejności technologicznej: prażenie, oczyszczanie. Kolejność ta zdawała się być w końcu XIX w. uzasadniona bowiem po procesie prażenia czy to w piecach szybowych, czy to w wielotrzonowych piecach półkowych, czy też w piecu dwustopniowym "Buhla", istniała możliwość optycznego wyróżnienia składników tzw. "szlachetnych" i "szkodliwych". Dopiero wówczas było możliwe dość dokładne oczyszczenie łupku w drodze sortowania. Wzbogacanie łupku do klasy 40-120 mm prowadzone było ręcznie zaś łupku klasy 0-40 mm poprzez elektromagnetyczną separację na elektromagnesach bębnowych (od końca XIX w.).

Od 1930 r. datuje się stosowanie w N.R. II-stopniowego procesu wypalania łupku klasy 0-30 mm. Składał się on z procesów: wstępnego prażenia magnetycznego, separacji elektromagnetycznej, wypalania końcowego.

Obie technologie stosowane były równolegle do czasów nam współczesnych. Z pierwszej zrezygnowano w 1977 r., z drugiej w 1980 r.

W granicach zespołu Prazalni Łupku Ogniotrwałego znajdujemy:

- baterię piecy szybowych typu V-24 pochodzących z 1898/99 r. do wyprażania łupku w procesie I-stopniowym,
- relikty zespołu 2 piecy obrotowych syst. Kruppa do wyprażania łupku w procesie dwustopniowym,
- budynek sortowni łupku prażonego z relikami taśmy przebiecznej, separatorów elektromagnetycznych, filtrów mieszkawych syst. Beth.

Dla obiektów tych wykonano karty ewidencyjne zabytków, uzasadniając przy tym ochronę fragmentu baterii piecy szybowych (ograniczonego do zespołu 6 piecy) oraz ekspozycji przy nim niektórych urządzeń stosowanych w Prazalni oraz w sortowniach dolnośląskich kopalń węgla kamiennego (patrz zwłaszcza na kartę: Budynek Sortowni).

Budownictwo przemysłowe Prazalni zdeteminowane jest funkcjami technologicznymi poszczególnych obiektów. W zabudowie dominuje bud. sortowni, usytuowany na wysokiej skarpie, która ujęta jest w potężne mury oporowe z kamienia. Szkieletowa konstrukcja budowli wykonana jest z drewna i stanowi przykład użytkowego budownictwa przemysłowego. Układ przestrzenny wnętrza podporządkowany był realizowanym tutaj technologiom - sortowania łupku prażonego. Ok. 10 m. na płd., na skalnej półce - sztucznie wykonanej - usytuowane były w dwu szeregach piece szybowe typu V-24. Na płn. od nich i na zach. od sortowni łupku prażonego rozciąga się obszerny plac (usytuowany na skarpie) gdzie niegdyś funkcjonował piec "Buhla" i wielotrzonowe piece półkowe. Na wsch. od sortowni łupku prażonego, bezpośrednio przy nadszymbiu szybu "Piast I" znajduje się zbiornik łupku surowego oraz zwarty z bud. nadszymbia budynek sortowni łupku surowego. Piec obrotowy usytuowano w przestrzeni pomiędzy sortownią łupku prażonego a maszynownią i nadszymbiem szybu "Piast I", na płn. od baterii piecy szybowych. Budynek przykrywający piec obrotowy wykonano w latach 30-tych XX wieku w konstrukcji szkieletowej, stalowej, nadając mu również prostą, użytkową formę.

<p>14. Kubatura</p> <p>Zespół budowli technicznych. Walory historyczne posiadają tutaj technologie i służące ich realizacji budowle - piece szybowe i obrotowe oraz urządzenia służące wzbogacaniu łupku prażonego.</p>	<p>15. Powierzchnia użytkowa</p> <p>teren zakładu obejmuje ok. 1 ha.</p> <p>Bateria piecy szybowych ograniczona do 5 egz. obszar 10 x 80 m.</p>	<p>16. Przeznaczenie pierwotne</p> <p>Zakład wzbogacania i przeróbki łupku ogniotrwałego</p>	<p>17. Użytkowanie obecne</p> <p>Wyłączony z eksploatacji w 1980 r. Obiekty kubaturowe pozbawione programów użytkowych, urządzenia porzucone.</p>
<p>18. Prace budowlane i konserwatorskie</p> <p>W okresie do 1945 r. prowadzone intensywne prace na rzecz modernizacji procesu technologicznego, realizowanego w Prażalni w zakresie wzbogacania i prażenia łupku ogniotrwałego. Poszukiwanie odpowiedniego typu pieca w końcu XIX w., przejście od piecy półkowych do szybowych w 1898/99 r., opracowanie nowej technologii z początkiem lat 30-tych XX w. co manifestowało się wdrożeniem pieców obrotowych to najbardziej doniosłe momenty w procesie przekształceń technicznych i technologicznych zakładu.</p> <p>Z przełomem lat 40/50-tych XX w. podjęto próby mechanizacji procesów wzbogacania i przeróbki łupku, zwłaszcza w piecach szybowych. Próby te nie przyniosły oczekiwanych wyników. Nie kontynuowano ich licząc się już od początku lat 50-tych XX w. z likwidacją uciążliwego i przestarzałego zakładu. Stąd też nakłady na modernizację i postęp techniczny były tutaj minimalne. Roboty ograniczano do niezbędnych dla utrzymania zakładu w ruchu. Stąd też do końca pracy - a zamknięto go w 1980 r. - utrzymano tutaj procesy technologiczne i odpowiadające im maszyny oraz urządzenia i budowle techniczne o proveniencji z końca XIX i lat 30-tych XX wieku.</p> <p>Piece szybowe utrzymały swój kształt z końca lat 90-tych XIX w., podobnie piece obrotowe swój kształt z 1930/32 r., tak jak sortownia wiele urządzeń pochodzących z początku XX w. i lat 30-tych XX w. - dzisiaj w stanie ruiny (np. taśma przebiegająca w sortowni, separatory elektromagnetyczne, filtry mieszkawce).</p> <p>Po likwidacji Prażalni w 1980 r. z inicjatywy KWK "Nowa Ruda" i WKZ opracowano program ochrony dziedzictwa kulturowego związanego z zakładem. Mimo początkowych deklaracji Kopalni akceptującej przedstawiony program przez wiele lat Kopalnia nie wykonała żadnego pozytywnego ruchu w kierunku powstrzymania dewastacji obiektów, których ochronę wnioskowano (piece szybowe nr 27-32). Nie przeprowadzono nawet elementarnych prac zabezpieczających relikty zespołu, nie chciano zabezpieczyć poszczególnych urządzeń technicznych Prażalni dopuszczając do ich degradacji i powodując, że dzisiaj koszty ochrony fragmentu baterii piecy szybowych są niewspółmiernie wyższe aniżeli te szacowane z początkiem lat 80-tych.</p>		<p>19. Stan zachowania (fundamenty, ściany zewnętrzne, ściany wewnętrzne, sklepienia, stropy, konstrukcje dachowe, pokrycie dachu, wyposażenie i instalacje)</p> <p><i>Budynek sortowni łupku prażonego</i> - kompletna ruina, pozbawiona części ścian, stropów, dachu, grozi katastrofą budowlaną - do likwidacji.</p> <p><i>Bateria piecy szybowych</i> - w 1981 r. postulowano ochronę prawną piecy nr 27-32. Inne piece (nr 1-26) Kopalnia zlikwidowała do 1993 r. Ok. 1992 r. Kopalnia rozebrała piec nr 27, o tyle interesujący, że właśnie z nim podejmowano w pocz. lat 50-tych XX w. próby mechanizacji obsługi pieca szybowego. Od 1980 r. Kopalnia nie prowadziła wobec tych pieców żadnych robót konserwatorskich. W efekcie stan zabytku przedstawia się katastrofalnie. Poważnie zniszczone są zasobniki węgla przy piecach, w piecu nr 28 ogromna wyrwa.</p> <p><i>Pomost transportowy</i> - Niemal kompletnie zniszczony, relikty grożą zawaleniem. Odbudować - brak pomostu grozi zerwaniem pozostałych przy piecach nr 30-32 zasobników węgla.</p> <p><i>Piece obrotowe</i> - w trakcie likwidacji, złomowania (podobnie wyposażenie dodatkowe). Hala produkcyjna przewidziana do likwidacji. W części brak ścian, całkowity brak dachu, brak części stropów.</p> <p><i>Drobne urządzenia techniczne</i> - likwidację urządzeń Prażalni prowadzi się od ok. 1986 r. Likwiduje się wszystko nie przewidując by mogło być przydatne w programie ochrony piecy szybowych.</p> <p>20. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie</p> <p>Prażalnia łupku ogniotrwałego w Nowej Rudzie utrzymała część baterii pieców szybowych oraz piece obrotowe, które znakomicie dokumentują zachodzące tutaj procesy przemiany technicznej. Ich konstrukcja ściśle związana jest z wypracowaną w Nowej Rudzie lokalną technologią prażenia i wzbogacania łupku, dostosowaną do charakteru miejscowych złóż.</p> <ul style="list-style-type: none"> - ochrona prawna fragmentu baterii piecy szybowych znajduje pełne uzasadnienie z uwagi na walory historyczno-techniczne i kulturowe piecy szybowych - wykonać remont kapitalny pieców nr 28-32, odbudować pomost roboczy/transportowy, - likwidując obiekty Prażalni (z wyjątkiem 5 piecy szybowych - do ochrony prawnej) gromadzić w ich pobliżu i konserwować urządzenia przydatne ekspozycji skansenu w pobliżu baterii 5 pieców, - likwidację obiektów Prażalni oraz rekultywację terenu prowadzić pod nadzorem Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. 	

21. Akta archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowywania)

- poszyt dokumentów do historii KWK Nowa Ruda, pochodzący sprzed 1945 r., odnaleziony przez autora w 1980 r. w Nowej Rudzie, przekazany przezeń w 1986 r. do zbiorów małżeństwa Eufrozyny i Zygryda Piątków, Szczawno Zdrój, ul. Wita Stwosza 36
- różne dokumenty w: archiwum KWK "Nowa Ruda" w Słupcu
- Wojewódzkie Archiwum Państwowe w Wałbrzychu, Boguszów, akta niezinwentaryzowane

22. Bibliografia

- B. Bielto, S. Januszewski, E. Niemczyk, Studium historyczne Prazalni Łupku Ogniotrwałego w Nowej Rudzie (1880-1980), w: Raporty Instytutu Historii Architektury, Sztuki i Techniki Politechniki Wrocławskiej, Nr 45, Wrocław 1981, mnp.
- S. Januszewski, Z dziejów eksploatacji łupku ogniotrwałego w Nowej Rudzie (1879-1980), w: Rozprawy Narodního Technického Muzea w Praze. Studie z dejin hornictví, Praha 1984, nr 15, s. 269-289
- S. Januszewski, Zabytki techniki w krajobrazie kulturowym Zagłębia Dolnośląskiego, w: Kronika Wałbrzyska, Wałbrzych 1985, s. 80-108
- S. Januszewski, Ochrona zabytków techniki górniczej Zagłębia Dolnośląskiego, w: Górnictwo węgla kamiennego w procesie kształtowania środowiska ludzkiego, w: Prace Naukowe Inst. Hist. Arch., Szt. i Techniki Polit. Wrocł. Seria: Konferencje, Wałbrzych 24-26.09.1985, Wrocław 1985, s. 65-87
- S. Januszewski, Zabytki techniki Dolnego Śląska, Warszawa 1988

23. Źródła ikonograficzne i fotograficzne (rodzaj, miejsce przechowywania, sygnatury)

- Foto Prazalni i poszczególnych obiektów zespołu wykonane w 1980/81 r. przez dr S. Januszewskiego, w: Instytut Historii Architektury, Sztuki i Techniki Politechniki Wrocławskiej, z lat 1986-1990 w: zbiory autora karty.

24. Uwagi różne

patrz też karty ewidencyjne obiektów zespołu: Piece szybowe typ V-24, Piece obrotowe, Budynek sortowni łupku prażonego - opracowane w 1994 r. przez dr S. Januszewskiego

25. Opracował Program komputerowy karty - Word for Windows - BSIDZT S. Januszewski

tekst dr Stanisław Januszewski 15 październik 1994 r.

plany, rysunki dr Stanisław Januszewski 15 październik 1994 r.

zdjęcia fotogr. dr Stanisław Januszewski 15 październik 1994 r.

miejsce przechowywania negatywów BSIDZT S. Januszewski

KARTA PO WYPEŁNIENIU PODLEGA OCHRONIE NA PODSTAWIE PRZEPISÓW PRAWA AUTORSKIEGO !

26. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)**27. Załączniki**

Nr 1 - dokończenie opisu rubr. 12

Nr 2/4 - dokumentacja fotograficzna

Nr 5 - dokumentacja rysunkowa

1. Miejscowość N O W A R U D A	2. Obiekt Zespół PRAŻALNIA ŁUPKU OGNIOTRWAŁEGO	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego) dokończenie opisu rubr. 12
--	---	--

c.d. rubr. 12

W pierwszym okresie eksploatacji łupku ogniotrwałego, tj. w latach 80-tych XIX w. przedmiotem zbytu był łupek surowy, który trakcją konną dowożono do Kłodzka a następnie kolejną do różnych fabryk materiałów ogniotrwałych firmy C. Kulmitz (łupek, charakteryzujący się znaczną ogniotrwałością, twardością i bardzo dobrymi parametrami kurczliwości i rozszerzalności stanowił cenną domieszkę schudzającą przy produkcji wysokowartościowych cegieł szamotowych. Z udziałem 10-85% łupku wytwarzano wykładziny pieców hutniczych, nagrzewnic dmuchu, regeneratorów, pieców pudlarskich, kadzi odlewniczych, pieców obrotowych, mostków ogniowych i innych urządzeń wymagających ognioodporności i znoszących silne mechaniczne naprężenia. Z udziałem łupku produkowano donice szklarskie i muflę do destylacji cynku).

W dziejach eksploatacji łupku noworudzkiego zasadniczą rolę odegrała znana w Niemczech firma C. Kulmitz z Żarowa, budująca m.in. piece ceramiczne i inne, także różne urządzenia dla przemysłu ceramicznego i ciężkiego. Firma ta jako pierwsza w Niemczech podjęła badania łupku. Jako pierwsza zaczęła go też wykorzystywać na skalę przemysłową.

Zbyt łupku surowego, wstępnie tylko wzbogaconego, nie zadowalał odbiorcy, gdyż zarówno zawartość związków żelaza jak i składników organicznych powodowały znaczne utrudnienia w dotrzymaniu wymagań jakościowych produkowanych na bazie tego surowca wyrobów szamotowych.

Stąd właśnie, by podnieść opłacalność produkcji, rozpoczęto - począwszy od lat 80-tych XIX w. - budowę pierwszych pieców prażalniczych. Powstały one w Nowej Rudzie i w Słupcu. W Słupcu prażono łupek w prymitywnych piecach szybowych i komorowych analogicznych do pieców stosowanych ówczesznie w przemyśle ceramicznym i poddawano ręcznemu wzbogacaniu. Prażalnia ta czynna była do 1910 r. kiedy to zaniechano w Słupcu eksploatacji łupku. Drugi, znacznie nowocześniejszy zakład, zlokalizowano przy dzisiejszym szybie "Piast". Przeróbkę łupku oparto tutaj na opracowanej w Nowej Rudzie w latach 90-tych XIX w. technologii dostosowanej do charakteru miejscowych złóż. Wzbogacanie łupku prowadzono poprzez prażenie, które prowadzić miało do przemian fizyko-chemicznych minerałów oraz eliminacji z surowca składników organicznych (palnych) i poprzez oczyszczanie mające na celu eliminację z surowca składników obniżających ogniotrwałość wyrobów (wydzielanie łupków nieorganicznych żelazistych oraz ilastych).

W 1893 r. istniał w Nowej Rudzie tylko 1 piec do prażenia łupku (jednopiętrowy) wybudowany przez f-mę C. Kulmitz. Firma, budując piec, postawiła warunek, że bez jej zezwolenia kopalnia nie może ani prażyć łupku ani komukolwiek go sprzedawać. Produkcja tego pieca wynosiła w 1893 r. 1470 t. Szybko okazało się, że zbyt łupku wiąże się z zakresem jego wzbogacania. Stąd, od 1893 r., zaczęto budować kolejne piece prażalnicze. W efekcie produkcja łupku prażonego wzrosła w 1897 r. do 11.935 t.

W latach 1898/99 zbudowano w Nowej Rudzie baterię kilku piecy szybowych, typu V-24. Ciągłe ją rozbudowywano, sukcesywnie dobudowując nowe piece analogicznego typu i identycznej konstrukcji. W 1924 r. liczba tych piecy doszła do 24, w latach 30-tych zwiększono ją do 32, która to liczba przetrwała do lat 70-tych XX w. Prażenie prowadzono też (na małą skalę) w tzw. wielotrzonowych piecach półkowych, znanych z przemysłu ceramicznego. W latach 1924/26 skonstruowano piec prażalniczy, tzw. piec "Buhla" dla wypalania łupku o drobniejszych klasach ziarnowych. Budowle te uległy likwidacji, pierwsze w końcu lat 30-tych, piec "Buhla" w końcu lat 40-tych XX w.

Stale pogarszająca się jakość łupku prażonego, coraz większy udział w wydobyciu kopalni łupku drobnych klas ziarnowych, zmuszała producenta do poszukiwania nowych metod technologicznych przeróbki, a to celem zwiększenia uzysku oraz poprawy parametrów jakościowych produktu finalnego.

W latach 1930 i 1932 zbudowano kolejno po sobie dwa zespoły pieców obrotowych, w których prażenie łupku odbywało się w procesie dwustopniowym. Umożliwiały przeróbkę łupku klas drobnych. Budowa tych pieców oznaczała przełom w stosowanych dotychczas technologiach, aczkolwiek proces I-stopniowego wypalania łupku stosowany był równoległe do 1977 r.

dokończenie - VERTE!

Wkładkę założył: dr Stanisław Januszewski 15 październik 1994 r.

łupku stosowany był równoległe do 1977 r. BSiDZT S. Januszewski

Pojawienie się piecy obrotowych umożliwiło również zwiększenie produkcji łupku prażonego. Wcześniej, na szybie "Blanka" uruchomiono elektryczną maszynę wydobywczą co umożliwiło wydobywanie łupku z IV poziomu kopalni. Zbudowano również kolejkę linową do transportu wydobytego łupku z mostu przeładunkowego do piecy szybowych. Modernizacji poddano także urządzenia sortowni, zbudowanej na przełomie XIX/XX w. Wprowadzone w tej ostatniej innowacje miały na celu eliminację uciążliwych prac ręcznych i wprowadzenie małej mechanizacji.

Produkcja prażalni pokrywała w końcu lat 20-tych zapotrzebowanie całych Niemiec na łupki ogniotrwałe. 25-30% produkcji stanowił eksport, m.in. do Polski, Szwecji, Czechosłowacji, Austrii, Norwegii, Jugosławii, Szwajcarii, Belgii, krajów Ameryki Płn. i Płd., Francji, Rumunii, Holandii, Węgier. Te kierunki eksportu utrzymano również po II wojnie światowej.

Produkcję łupku wznowiono po wojnie w 1946 r. Praca w Prażalni zawsze była ciężka, cieszyła się jak najgorszą opinią. Zawsze występowały problemy z zatrudnieniem, zwłaszcza przy obsłudze piecy szybowych. Pogarszała się również z biegiem lat jakość wydobywanego surowca, z tym także jakość produktu finalnego.

Próbowano, bez większego powodzenia rozwiązywać w latach 50-tych i problemy organizacyjne i techniczne. W 1954 r. opracowano projekt zasadniczej rozbudowy i modernizacji Prażalni. Postulowano wówczas budowę 3 zespołu piecy obrotowych, mechanizację 10 piecy szybowych, zaś w drugim etapie (1957-1958) proponowano budowę 4 zespołu piecy obrotowych, mechanizację dalszych 5 piecy szybowych, likwidację pozostałych 17 obsługiwanych ręcznie, modernizację sortowni. W 1966 r. opracowano kolejny projekt, zakładający likwidację 32 piecy szybowych i budowę w ich miejsce 4 nowoczesnych, zmechanizowanych piecy szybowych o wydajności 80 t łupku prażonego/dobę. Z końcem lat 60-tych coraz silniej dochodziło do głosu przekonanie o potrzebie budowy nowej Prażalni, w której wdrożonoby nową technologię umożliwiającą przeróbkę łupku drobnych klas ziarnowych (w piecach obrotowych). Planów tych nie zrealizowano - budowę Prażalni Łupku w Dzikowcu, podjętą w końcu lat 70-tych przerwano z początkiem 80-tych) a próby mechanizacji jednego z piecy szybowych okazały się daremne. Na rezygnację z realizacji tych planów wpłynęły zapewne szacunki wielkości złoża w polu "Piast" a także brak środków inwestycyjnych. W przewidywaniu wyczerpania złoża łupku wszelkie nakłady na modernizację Prażalni okazywały się w latach następnych nieopłacalne. Tak urządzenia techniczne Prażalni funkcjonowały w stanie z końca XIX i początku lat 30-tych XX w.

W 1977 r. wstrzymano ruch baterii piecy szybowych, w 1980 r. przystąpiono do fizycznej likwidacji kilku z nich. W 1980 r. stanęły piece obrotowe a kopalnia zaprzestała wydobywania łupku. Wiązało się to z wyczerpaniem złoża tego surowca w polu "Piast". Ok. 1990-1993 r. zlikwidowano piece szybowe nr 1-27, kontynuowano proces likwidacji innych oddziałów produkcyjnych d. Prażalni.

W 1981 r. opracowano projekt budowy w miejscu zlikwidowanej Prażalni tzw. "Noworudzkiego Skansenu Technicznego". Kopalnia nie podjęła jego realizacji, nie podjęła również ochrony baterii piecy szybowych (piece nr 27-32), która nosi rangę dobra kultury narodowej - w efekcie stan baterii przedstawia się katastrofalnie, doprowadzono przy tym do fizycznej likwidacji pieca nr 27).

1. Miejscowość

N O W A R U D A

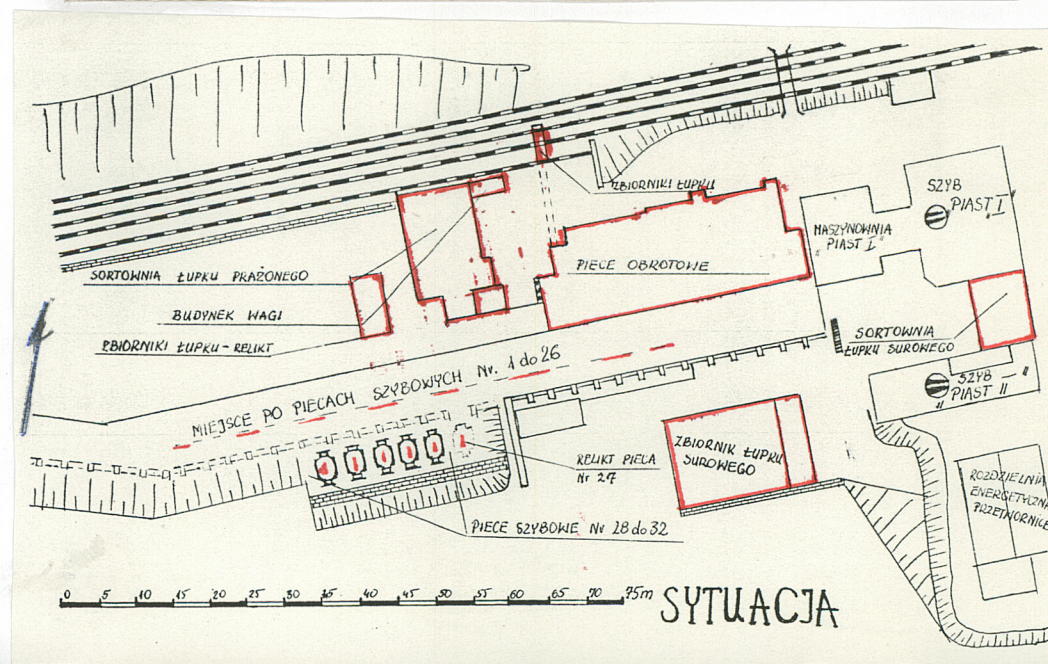
2. Obiekt Zespół

**PRAŻALNIA ŁUPKU
OGNIOTRWAŁEGO**

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)

dokumentacja fotograficzna oraz sytuacja Prażalni Łupku Ogniotrwałego (1994 r.)

1. Nadszybie i wieża nadszybowa szybu "Piast I", szybu wydobywczego węgla i łupku ogniotrwałego, neg. 300/611/2
2. Bateria piecy szybowych nr 28-32 (1898/99) od płn.-wsch., neg. 300/609/2 VERTE!
3. Fragment elewacji płn.-wsch: sortowni łupku prażonego i budynek wagi wozowej (1898), neg. 300/609/5
4. j.w. i zbiorniki łupku prażonego (1930/32) umożliwiające załadunek produktu Prażalni do wagonów kolejowych, neg. 300/610/1

Wkładkę założył: dr Stanisław Januszewski 15 październik 1994 r.

Miejsce przechowywania negatywów: BSiDZT S. Januszewski

1. Miejscowość

N O W A R U D A

2. Obiekt Zespół

**PRAŻALNIA ŁUPKU
OGNIOTRWAŁEGO**

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)

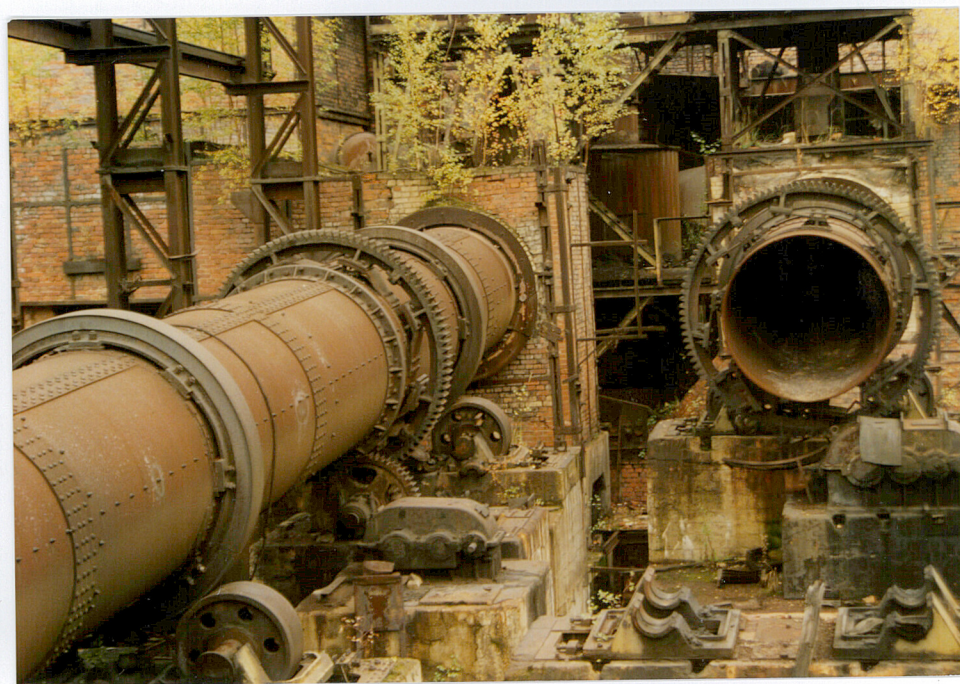
dokumentacja fotograficzna

1. Zespół obiektów produkcyjnych Prażalni Łupku. W głębi hala piecy obrotowych (1930/32), neg. 300/600/4
2. Elewacja pln. hali piecy obrotowych, neg. 300/610/5
VERTE!
3. Piece obrotowe do prażenia łupku (1930/32), neg. 300/607/3
4. Drugi z zespołów piecy obrotowych w trakcie demontażu, neg. 300/606/5

Wkładkę założył: dr Stanisław Januszewski 15 października 1994 r.

Miejsce przechowywania negatywów: BSiDZT S. Januszewski

1. Miejscowość

N O W A R U D A

2. Obiekt Zespół

**PRAŻALNIA ŁUPKU
OGNIOTRWALEGO**

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)

dokumentacja fotograficzna

1. Budynek sortowni łupku prażonego od pld., neg. 300/605/5
2. j.w., od zach. (na pierwszym planie relikty zbiorników łupku), neg. 300/611/5
VERTE!
3. Fragment elewacji sortowni od pñ.-zach., z prawej fragment konstrukcji
zbiorników łupku, neg. 300/611/4
4. Relikt filtrów mieszkawych "Beth" (pocz. XX w.) w sortowni łupku prażonego, neg. 300/599/3

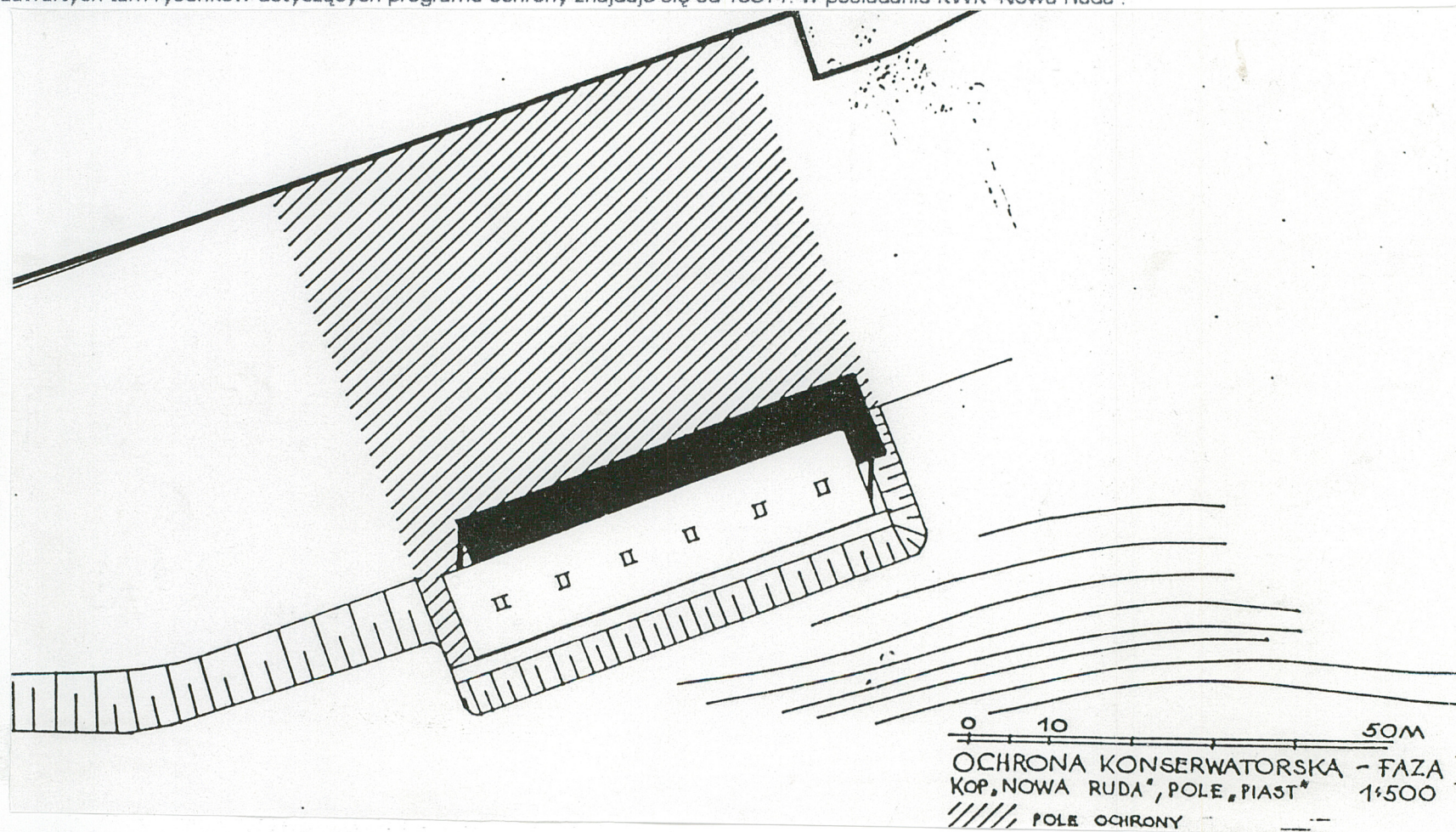
Wkładkę założył: dr Stanisław Januszewski 15 październik 1994 r.

Miejsce przechowywania negatywów: BSIDZT S. Januszewski

1. Miejscowość N O W A R U D A	2. Obiekt Zespół PRAŻALNIA ŁUPKU OGNIOTRWAŁEGO	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego) dokumentacja rysunkowa
--	--	--

Strefa ochrony konserwatorskiej i propozycja zagospodarowania terenu na pln. od fragmentu baterii piecy szybowych objętych ochroną (nr 27-32) , wg. B. Biello, S. Januszewski, E. Niemczyk, Studium historyczne Prażalni Łupku Ogniotrwałego w Nowej Rudzie..., Wrocław 1981 (autor rysunków prof.dr hab.inż.arch. Ernest Niemczyk). Egz. tego Studium oraz pełen komplet zawartych tam rysunków dotyczących programu ochrony znajduje się od 1981 r. w posiadaniu KWK "Nowa Ruda".

Wkładkę założył: dr Stanisław Januszewski 15 październik 1994 r.

Miejsce przechowywania negatywów: BSIDZT S. Januszewski

